

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.1.15>

БЕЗУСИЙ В.В.

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ОБ'ЄКТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У статті досліджені поняття та структура концептуальних основ соціального захисту державних службовців, які визначено як систему базових положень, які виступають засобами та умовами формування ефективного соціального захисту державних службовців як особливої категорії зайнятого населення України. До елементів структури концептуальних основ соціального захисту державних службовців віднесено: мету, принципи, завдання і функції, рівні реалізації такого захисту. Визначено, що об'єктом соціального захисту виступають права та інтереси державних службовців, які вступають у трудові відносини з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування для вирішення конкретних завдань держави, виконуючи певні функції в межах закріплених законом організаційно-владних повноважень. Основна мета соціального захисту – забезпечення належних умов життя та професійної діяльності державних службовців, недопущення порушення законності, обмеження прав і свобод державних службовців у процесі їх професійної діяльності. Безпосереднім об'єктом захисту в даному випадку є фізичні й розумові здатності людини з метою їхнього збереження. Ми переконані, що подальше вдосконалення поняття державних службовців як об'єкта соціального захисту неможливе без нормативно-правового закріплення поняття державного службовця, як об'єкта соціального захисту та загальної кодифікації чинного законодавства про державну службу. Зроблено висновок, що структуру концептуальних основ соціального захисту державних службовців утворюють такі взаємно пов'язані між собою явища, як: мета соціального захисту державних службовців; принципи соціального захисту державних службовців; завдання соціального захисту державних службовців; функції соціального захисту державних службовців; рівні соціального захисту державних службовців. Беручи до уваги важливість кожної з виділених складових частин концептуальних основ соціального захисту державних службовців, саме їх дослідження слід вважати перспективним напрямом подальших наукових розробок вказаного засобу реалізації соціальної функції держави у сфері державної служби.

Ключові слова: *соціальна держава, концептуальні основи соціального захисту державних службовців, соціальний захист, соціальна захищеність державних службовців.*

The article examines the concept and structure of the conceptual foundations of social protection of civil servants, which are defined as a system of basic provisions, serving as means and conditions for the formation of effective social protection of civil servants as a special category of the employed population of Ukraine. The elements of the structure of the conceptual foundations of social protection of public servants include: purpose, principles, tasks and functions, levels of implementation of such protection. It is determined that the object of social protection are the rights and interests of civil servants who

© БЕЗУСИЙ В.В. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 (Харківський національний університет внутрішніх справ)

enter into labor relations with the executive authorities, local governments to address specific tasks of the state, performing certain functions within the statutory organizational powers. The main purpose of social protection is to ensure proper living conditions and professional activities of civil servants, to prevent violations of the law, to restrict the rights and freedoms of civil servants in the course of their professional activities. The immediate object of protection in this case is the physical and mental abilities of man in order to preserve them. We are convinced that further improvement of the concept of civil servants as an object of social protection is inconceivable without normative and legal consolidation of the concept of civil servant as an object of social protection and general codification of the current legislation on civil service. It is concluded that the structure of the conceptual foundations of social protection of civil servants is formed by such interrelated phenomena as: the purpose of social protection of civil servants; principles of social protection of civil servants; tasks of social protection of civil servants; functions of social protection of civil servants; levels of social protection of civil servants. Taking into account the importance of each of the selected components of the conceptual foundations of social protection of civil servants, their research should be considered a promising area of further research and development of this means of implementing the social function of the state in the civil service.

Key words: *social state, conceptual foundations of social protection of public servants, social protection, social security of public servants.*

Вступ. Конституція України проголосила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Зазначене вище вимагає від держави створення ефективного механізму соціального захисту громадян, зокрема тих, що здійснюють свою діяльність від імені держави та заради її блага. Важливість соціального захисту службовців пояснюється важливістю завдань, які вони вирішують в ході здійснення своєї трудової діяльності, а тому вкрай важливо, щоб ці особи були зацікавлені в тому, щоб здійснювати свою діяльність якісно та ефективно. Саме тому в рамках даного підрозділу дисертаційного дослідження нами буде розглянуто поняття державного службовця як об'єкта соціального захисту.

Соціальний захист, у тому числі і державних службовців, для нашої країни, незважаючи на доволі змістовну розробку (Г.М. Бевз, Н.Б. Болотіна, Н.П. Борецька, В.В. Іванкевич, М.І. Іншин, Р.П. Луцький, Т.М. Кір'ян, П.Д. Пилипенко, С.М. Прилипка, О.І. Процевський і ряд інших) та спроби практичної реалізації (Закони України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про соціальний захист дітей війни» тощо), і зараз є доволі актуальним питанням. Так, як вказується М.І. Іншином, чинна сьогодні в Україні система соціального захисту не дозволяє справедливо перерозподіляти ресурси на користь найбільш потребуючих відповідної підтримки громадян, що свідчить про необхідність вироблення нових теоретичних підходів щодо соціального захисту, які мають стати міцним підґрунтям реформування відповідного правового забезпечення, при цьому дана реформа ніякою мірою не повинна обмежувати конституційні права кожного громадянина країни у сфері соціального захисту [1, с. 208]. І частиною підґрунтя для такого реформування слід вважати розробку концептуальних основ соціального захисту державних службовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державної служби в Україні, проходження її державними службовцями, відповідних аспектів її організації і функціонування є предметом постійної уваги з боку науковців та практиків (В.Б. Авер'янов, А.П. Гетьман, А.В. Гончаров, Г.О. Барабаш, Н.Б. Болотіна, Є.М. Борщук, Н.М. Вапнярчук, Н.Ф. Добрева, М.І. Іншин, І.І. Колосовська, Т.К. Корецька, О.Т. Панасюк, М.Б. Ріппа, Б.І. Сташків, Н.П. Топішко, О.М. Ярошенко та ін.). Так, ученими уточнено сутність та зміст державної служби, визначено особливості правового статусу державних службовців, уточнені погляди на предмет та метод правового регулювання відносин у цій сфері, його засоби. З боку законодавця у 2015 році ухвалено новий Закон України «Про державну службу», що свідчить про важливість питань державної служби та державних службовців як основи ефективного державного управління в Україні.

Постановка завдання. Вирішень питань правового статусу державних службовців, у тому числі і забезпечення їх належного соціального захисту мають істотне значення для ефективності здійснення державного управління, адже, як слушно відмічено в літературі, недостатня розробленість правового положення державних посадових осіб викликає невпевненість окремих працівників у правомірності, доцільності і раціональності своїх дій, призводить до соціальної і професійної апатії [2, с. 359]. Особливу актуальність питання соціального захисту державних службовців отримую останнім часом, коли в країні загострилася соціальна економічна ситуація. Але, незважаючи на це, соціальний захист цієї категорії осіб має забезпечувати досягнення відповідних цілей, зокрема створення необхідних умов для їхньої нормальної службово-трудової діяльності, вжиття заходів із реалізації їхніх функціонально-посадових повноважень [3, с. 213] Саме тому з'ясування концептуальних основ такого захисту вказаних осіб в умовах зміни засобів регулювання суспільних відносин є актуальним завданням для сучасного соціального права.

Мета статті полягає у визначенні сутності, значення та структури концептуальних основ соціального захисту державних службовців.

Результати дослідження. Щодо змісту та характеру концептуальних основ досліджуваного нами захисту, то, враховуючи значення слів «концептуальний» – оснований, на якій-небудь концепції, що містить ту або іншу концепцію [4, с. 452], «концепція» – система поглядів на те чи інше явище [4, с. 452], та «основа» – те, на чому що-небудь ґрунтується, тримається, базується, головна складова частина чого-небудь; серцевина, ядро [4, с. 685], попередньо можемо визначити ознаки цього явища. Так, до їх числа віднесемо такі риси як: це певні, пануючі в державі на цей час, визначальні погляди на таке явище як соціальний захист, які характеризують сутнісні його властивості (наприклад, роль у суспільстві, завдання мету та форми здійснення тощо); ці погляди охоплюють різні аспекти прояву та реалізації соціального захисту, але перебуваючи у взаємозв'язку в межах відповідної концепції, утворюють певну систему поглядів, яка дає можливість скласти цілісне, концептуальне уявлення про соціальний захист як явище; відповідна концепція та ті погляди, що лежать в її основі, в разі їх визнання стають підґрунтям соціального захисту, визначаючи його сутність, тобто є його серцевиною; відповідні концептуальні основи соціального захисту визначають сутність, спрямованість, зміст, обсяги та форми (види) такого захисту, який реалізується у державі.

Отже, можемо зазначити, що концептуальні основи соціального захисту є ні чи іншим як базовим підґрунтям, яке визначає сутність, роль, а також інші вкрай важливі для його організації і здійснення положення як засобу реалізації завдань і функцій держави в соціальній сфері. Але зі свого боку відмітимо, що концептуальні основи не тотожні принципам соціального захисту і не повинні зводитися лише до них. Звісно, відповідні принципи відіграють доволі важливу роль, але вони більше мають відношення до визначення змістовного характеру соціального захисту, що є лише частиною характеристики цього явища. Вважаємо, що концептуальні основи є більш широким явищем, ніж певні особливості покладені в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; або переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь в житті, поведінці [4, с. 1125], чим і виступають принципи. Те, що в державному управлінні концептуальні основи не зводяться лише до принципів якоїсь діяльності або засад формування певного механізму, підтверджується аналізом відповідних концепцій та точок зору науковців.

Наприклад, А. Нашинець-Наумова, досліджуючи концептуальні підходи щодо забезпечення національної безпеки, вказує, що їх розроблення у цій сфері ускладнюється відсутністю єдиних поглядів у суспільстві на деякі базові цінності, інтереси та цілі, а сама проблема вибору концептуальних підходів до забезпечення національної та інформаційної безпеки має розглядатися також у контексті культурного та історичного розвитку суспільства і держави [5, с. 35]. Із цією точкою зору ми згодні. Вважаємо, що і в питанні, що нами досліджується, погляди суспільства, його базові цінності, інтереси та цілі, культурна та історична спадщина розвитку нашого суспільства і держави мають відігравати свою власну роль. Тому ще раз зауважимо, що концептуальні основи соціального захисту державних службовців явище більш широке, ніж принципи у цій сфері, а формування цих основ пов'язується із включенням до них цілої низки різного роду базових ідей, положень, які в сукупності і дають уявлення про соціальний захист взагалі і державних службовців зокрема як комплексну концепцію, реалізація якої відповідає змісту демократичної, соціальної, правової держави, якою є Україна.

Щодо проектів або чинних нормативно-правових актів, у яких віднайшли своє відображення концепції, зокрема і у соціальній сфері, то наведемо декілька прикладів. Так, в проекті Закону України «Про Концепцію сталого розвитку України» складовими цієї концепції є такі

явища як: цілі, принципи та завдання сталого розвитку, напрями і пріоритети його забезпечення, засоби реалізації переходу України до сталого розвитку [6]. У свою чергу, у структурі Концепції соціального забезпечення населення України, затвердженої постановою Верховної Ради України від 21 грудня 1993 року № 3758-ХІІ можна виявити завдання забезпечення дотримання державних гарантій соціального забезпечення населення України, цілі забезпечення населення, головні принципи реорганізації чинної системи соціального забезпечення, основні форми соціального забезпечення [7]. Як приклад концептуальних засад реалізації окремих проявів соціальної політики держави також наведемо зміст Концепції соціального захисту бездомних громадян, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2008 р. № 639-р. Так, структурно ця концепція складається з таких елементів, як: мета і основні завдання, заходи та напрями її реалізації, очікувані результати, ресурси, необхідні для її виконання [8].

Отже, як можна зрозуміти висновок, концептуальні основи відповідних явищ у соціальній сфері містять систему понять та елементів, які не тільки дають уявлення про саме явище, наприклад, сталий розвиток України, соціальне забезпечення населення України, соціальний захист бездомних громадян, а й визначають його характерні риси як певної системи поглядів, які лежать в основі формування та подальшої реалізації того чи іншого явища. До того ж відповідні концептуальні основи характеризують також і функціональне призначення та визначають мету реалізації певного явища.

Узагальнюючи наведене щодо характеристики визначальних рис концептуальних основ соціального захисту державних службовців, наведемо бачення цього поняття, під якими пропонуємо розуміти зумовлену природою і характером сучасної демократичної, соціальної, правової держави, визнану нею та прийняту як цінності суспільством систему базових положень, які є засобами та умовами формування ефективного соціального захисту державних службовців як особливої категорії зайнятого населення України, що забезпечує здійснення соціальної політики держави щодо цих осіб на належному рівні відповідно до прийнятих на цей час у державі стандартів прав людини.

Відповідно, досліджуючи питання концептуальних основ соціального захисту взагалі та державних службовців зокрема, його базові витоки слід шукати у зв'язку із притаманними державі внутрішніми ознаками та механізмом її функціонування. На наш погляд, досліджувані концептуальні основи набувають свого змісту саме від явищ, що стосуються цих вказаних двох аспектів, які характеризують державу.

Так, що стосується сутнісної характеристики держави, яка пов'язана із її внутрішніми ознаками та природою, то ми ведемо мову про те, чи є держава правовою, демократичною, соціальною. Адже ці властивості взагалі визначають можливість існування соціального захисту взагалі, а також характеризують його зміст, обсяг, форми. Із цього приводу вказано, що конституційно закріплюється система соціальних прав та свобод людини (ст. ст. 46–49 Конституції України), де соціальний захист населення є одним із важливих напрямів діяльності України як соціальної держави [9, с. 36]. Тому, як вважаємо, завдяки аналізу соціальної сутності держави нами буде розширено уявлення про соціальний захист як один із проявів соціальної її природи, а також уточнено, виходячи із цього, ті базові явища, які і будуть визначати концептуальні його основи.

Щодо характеристики соціальної держави як основи соціального захисту, то, наприклад, І.В. Яковюк характеризує її як державу, що визнає людину вищою соціальною цінністю, надає соціальну допомогу індивідам, які перебувають у важкій життєвій ситуації, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя, перерозподіляє економічні блага відповідно до принципу соціальної справедливості і своє призначення вбачає у забезпеченні громадянського миру і злагоди в суспільстві [10, с. 9].

О.З. Панкевич зауважує, що соціальна держава – це держава, яка, маючи за економічну основу соціально орієнтоване ринкове господарство, створює всі можливі умови для реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, для самостійного забезпечення ініціативною та соціально відповідальною особою необхідного рівня матеріального добробуту собі та членам своєї сім'ї; гарантує кожному прожитковий мінімум задля гідного людини існування й сприяє зміцненню соціальної злагоди в суспільстві [11, с. 13]. Якщо порівняти позиції О.З. Панкевича та І.В. Яковюка, то в цілому вони схожі за змістом. Але, на відміну від останнього, О.З. Панкевич більш детально характеризує об'єкт забезпечення (економічні, соціальні і культурні права людини) та його підґрунтя (соціально орієнтоване ринкове господарство).

Ще одним прикладом розуміння змісту поняття «соціальна держава» є позиція С.В. Кісс, яка визначає соціальну державу як форму організації публічної влади, яка характеризується проведенням комплексної соціальної політики, спрямованої на забезпечення певного рівня соціального

і матеріального благополуччя громадян з метою підтримки соціально-економічної стабільності в суспільстві [12, с. 77]. Відмітимо, що, на відміну від І.В. Яковюка та О.З. Панкевича, С.В. Кісс цілком обґрунтовано звертає увагу на те, що соціальна держава – це форма організації публічної влади, яка реалізується шляхом проведенням комплексної соціальної політики. Із цим доповненням характеристики соціальної держави ми повністю згодні, адже воно розкриває функціональний бік реалізації державою цього змістовного аспекту здійснення покладених на неї функцій.

З аналізу визначень поняття «соціальна держава», яке йому надається вченими, вкажемо на ті явища, які, на наш погляд, забезпечують можливість реалізації змісту соціальної держави, зокрема до їх числа віднесемо: мету соціальної держави, завдання та призначення соціальної держави. Ураховуючи те, що соціальний захист є явищем похідним, нерозривно пов'язаним із соціальною державою, і стосується реалізації нею її соціальної функції, вважаємо за доцільне до числа концептуальних основ соціального захисту державних службовців віднести такі положення як його завдання, мету та призначення. Але цими складовими частинами досліджувані нами концептуальні основи не вичерпуються. Це стосується інших характеристик соціального захисту, а саме форм та методів діяльності держави, а також способів реалізації покладених на неї функцій у соціальній сфері. Коротко розглянемо їх як підґрунтя для визначення складу досліджуваних нами концептуальних основ соціального захисту державних службовців.

Так, фахівці відмічають, що соціальний захист є функціональною системою, тобто системою напрямів, за якими вона здійснюється [13, с. 37]. Саме тому в контексті висловленої нами позиції щодо доцільності включення до характеристики соціальної держави та здійснюваного нею соціального захисту і певних функціональних аспектів, додаткову увагу ще раз звернемо на точку зору С.В. Кісс, яку було наведено вище [12, с. 77]. Так, С.В. Кісс обґрунтовано звертає увагу на те, що соціальна держава – це форма організації публічної влади, яка реалізується шляхом проведенням комплексної соціальної політики. Із цим доповненням характеристики соціальної держави ми повністю згодні, адже воно розкриває функціональний бік реалізації державою цього змістовного аспекту здійснення покладених на неї функцій. Тому в будь-якій своїй формі (соціальної чи асоціальної) держава буде представляти собою владу на певній території та буде реалізовувати на цій території свої політику. Остання фахівцями визначається таким чином: державна політика – це сукупність ціннісних цілей, державно-управлінських заходів, рішень і дій, порядок реалізації державно-політичних рішень (поставлених державною владою цілей) і системи державного управління розвитком країни [14, с. 8].

Тобто державна влада, відображуючи відповідні цінності, намагається реалізувати їх через певну систему заходів, рішень і дій шляхом державного управління країною, окремими галузями економіки та сферами суспільства. І така діяльність політичної влади, яка є втіленням держави, будучи заснованою на певних, бажано демократичних цінностях, спрямовується на досягнення завдань, мети та призначення останньої. У тому числі і завдання, мети та призначення соціальної держави. Здійснюється така реалізація і забезпечення через проведення певної політики держави (управління, здійснюваного завдяки системі заходів, рішень і дій), яка в наведеному нами прикладі буде характеризуватися як соціальна політика. При цьому вказано, що соціальна політика виконує регулюючу і стимулюючу роль у забезпеченні розвитку економіки й створенні умов для ефективного функціонування системи соціального захисту [15, с. 153]. Саме завдяки реалізації з боку публічної влади соціальної політики і відбуваються якісні зміни у соціальному середовищі, покращуються його властивості та забезпечуються кращі умови для індивідуума з точки зору його соціального захисту.

Таким чином, доходимо висновку, що засобом виконання завдань, досягнення мети та реалізації призначення соціальної держави виступає певна діяльність ((управління, здійснюваного завдяки системі заходів, рішень і дій), що заснована на відповідних принципах. Ця діяльність втілюється у формі соціальної політики, складовим реалізації якої є такі явища як соціальний захист та соціальне забезпечення.

Те, що за своїм характером соціальний захист визначається як діяльність вказується як у наукових джерелах. Наприклад, А. Гончаровим звернуто увагу на тому моменті, що соціальний захист розглядається у двох значеннях: у широкому – як система організаційно-правових та економічних заходів щодо забезпечення соціальних прав людини і громадянина в державі; та вузькому – як систему спеціальних заходів щодо захисту окремих категорій працівників і населення з огляду на особливості їх професійного та соціального статусу [16, с. 129]. Схожа точка зору щодо тлумачення змісту поняття «соціальний захист» віднайшла своє відображення і у працях Н.Б. Болотіної [17, с. 56–58].

На цій підставі слід вказати на те, що соціальний захист державних службовців, як різновид взагалі соціального захисту, є певною за змістом діяльністю, тобто його концептуальні основи повинні виступати відображенням форм та методів діяльності держави, способів реалізації покладених на неї функцій. Це акцентує увагу на тому, яким чином і завдяки чому здійснюється соціальний захист в державі взагалі і державних службовців зокрема. Наприклад, фахівці зауважують, що соціальний захист як функція означає, що держава бере на себе обов'язки з надання допомоги слабким і знедоленим, усім, хто неспроможний самостійно заробляти на гідне людське життя, не має іншого джерела доходу [16, с. 126], а забезпечення права на соціальний захист є невід'ємною складовою частиною діяльності сучасної соціальної держави [18, с. 103], де соціальне забезпечення, як складова соціального захисту, проводиться за рахунок окремих напрямів роботи держави, які розкривають сутність цього правового явища [19, с. 213].

Тобто з метою реалізації соціального захисту, як визнаної на нормативному рівні ідеї, держава здійснює відповідну діяльність. Як вказано в літературі, соціальна держава виявляє активність у регулюванні соціально-економічних процесів, соціального аспекту основних прав громадян, їх соціальної захищеності відповідно до закону [20, с. 145]. Ця діяльність реалізується завдяки дії відповідного механізму з реалізації такого захисту.

З аналізу характеристики соціального захисту як певної діяльності вкажемо на ті явища, які, як вважаємо, забезпечують можливість його реалізації, – це принципи та функції соціального захисту. Вважаємо, що саме вони повинні бути включені до структури концептуальних основ соціального захисту державних службовців як такі, що відображатимуть його зовнішні властивості як певної діяльності.

Таким чином, характеризуючи концептуальні основи соціального захисту державних службовців у їх зв'язку зі змістом соціальної держави, а також із особливостями реалізації державою її соціальної функції, відмічаємо таке:

- концептуальні основи соціального захисту державних службовців відображують внутрішні сутнісні його властивості, розкриваючи його цільове призначення (завдання, мету та роль) як частину цілей реалізації соціальної функції держави;

- ці концептуальні основи характеризують функціональний аспект здійснення соціального захисту державних службовців, визначаючи ті засади, на яких базується відповідна діяльність у вказаній сфері, а також ті функції, які має задля виконання завдань, досягнення мети та реалізації призначення соціальної держави виконувати соціальний захист державних службовців;

- структурні елементи концептуальних основ соціального захисту державних службовців (мета, принципи, завдання і функції) існують у взаємопов'язаній єдності, об'єднуються у певні блоки (цільовий та функціональний), що забезпечує формування та дію вказаних концептуальних основ як цілісного явища.

Висновки. Отже, об'єктом соціального захисту виступають права та інтереси державних службовців, які вступають у трудові відносини з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування для вирішення конкретних завдань держави, виконуючи певні функції в межах закріплених законом організаційно-владних повноважень. Основна мета соціального захисту – забезпечення належних умов життя та професійної діяльності державних службовців, недопущення порушення законності, обмеження прав і свобод державних службовців у процесі їх професійної діяльності. Безпосереднім об'єктом захисту в даному випадку є фізичні й розумові здатності людини з метою їхнього збереження. Ми переконані, що подальше удосконалення поняття державних службовців як об'єкта соціального захисту немислиме без нормативно-правового закріплення поняття державного службовця, як об'єкта соціального захисту та загальної кодифікації чинного законодавства про державну службу.

З урахуванням наведеного вважаємо, що структуру концептуальних основ соціального захисту державних службовців утворюють такі взаємно пов'язані між собою явища, як: мета соціального захисту державних службовців; принципи соціального захисту державних службовців; завдання соціального захисту державних службовців; функції соціального захисту державних службовців; рівні соціального захисту державних службовців.

Беручи до уваги важливість кожної з виділених складових частин концептуальних основ соціального захисту державних службовців, вважаємо, що саме їх дослідження слід вважати перспективним напрямом подальших наукових розробок вказаного засобу реалізації соціальної функції держави в сфері державної служби. Урахування отриманих результатів дає можливість більш системно підійти до питання формування дійсно ефективного та дієвого засобу захисту соціально-економічних прав та свобод державних службовців.

Список використаних джерел:

1. Іншин М.І. Рецензія на монографію Н.Б. Болотіної «Право соціального захисту: становлення і розвиток». *Право і Безпека*. 2005. Т. 4, № 4. С. 208–209.
2. Панасюк О.Т., Гоменюк Д.С. До проблеми соціального забезпечення державних посадових осіб. *Форум права*. 2010. № 2. С. 359–362 URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10potdpo.pdf> (дата звернення: 22.12.2018).
3. Безусий В. Особливості державних службовців серед інших об'єктів соціального захисту. *Публічне право* № 4(8) (2012). С. 211–217.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
5. Нашинець-Наумова А. Концептуальні підходи щодо забезпечення національної безпеки: інформаційно-правові та інституційні засади. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 34–39.
6. Про Концепцію сталого розвитку України: проект Закону України № 3234 від 25.04.2001. URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=5962&pf35401=6082> (дата звернення 18.09.2018, 15:00).
7. Про проект Концепції соціального забезпечення населення України : постанова Верховної Ради України від 21 грудня 1993 року № 3758-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 6, ст. 31
8. Концепція соціального захисту бездомних громадян: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2008 р. № 639-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/127281509> (дата звернення: 20.09.2018).
9. Крусян А.Р. Україна як соціальна держава : концептуальні положення та конституційно-правові реалії. Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / гол. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2012. Вип. 44. С. 35–47.
10. Яковюк І.В. Соціальна держава: питання теорії і шляхи її становлення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2000. 19 с.
11. Панкевич О.З. Соціальна держава: поняття та загальнотеоретична характеристика : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2003. 19 с.
12. Кісс С.В. Розвиток соціальної держави в Україні: теоретичні та історико-правові аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. 248 с.
13. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. № 2. С. 34–46.
14. Державна політика : підручник / ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін [та ін.]. Київ : НАДУ, 2014. 448 с.
15. Колосовська І.І. Сучасні підходи у реформуванні соціальної політики держави як регулятора розвитку соціальної сфери. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 152–158.
16. Гончаров А. Поняття соціального захисту. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 126–129.
17. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 615 с.
18. Яковлева Г. Зміст поняття конституційного права людини на соціальний захист. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 100–104.
19. Іншин М.І. Теоретико-правові аспекти соціального забезпечення працівників поліції. *Публічне право*. 2016. № 2. С. 211–216.
20. Скаун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / Пер. з рос. Харків : Консум, 2001. 656 с.